

Par bibliotēku gatavību krājuma glābšanai krīzes situācijās

Katrīna Kukaine, LNB Attīstības departamenta direktore

02.11.2022

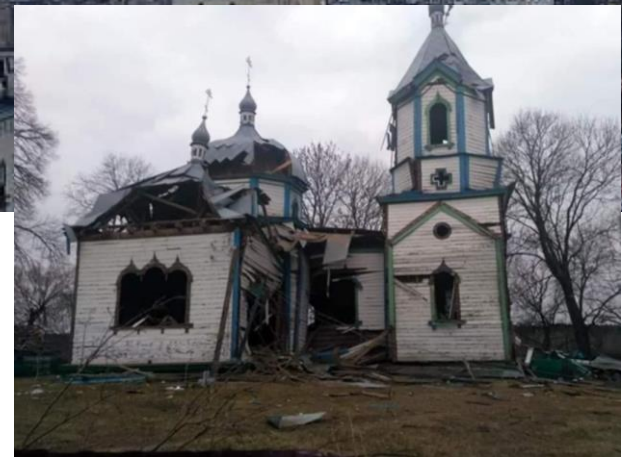
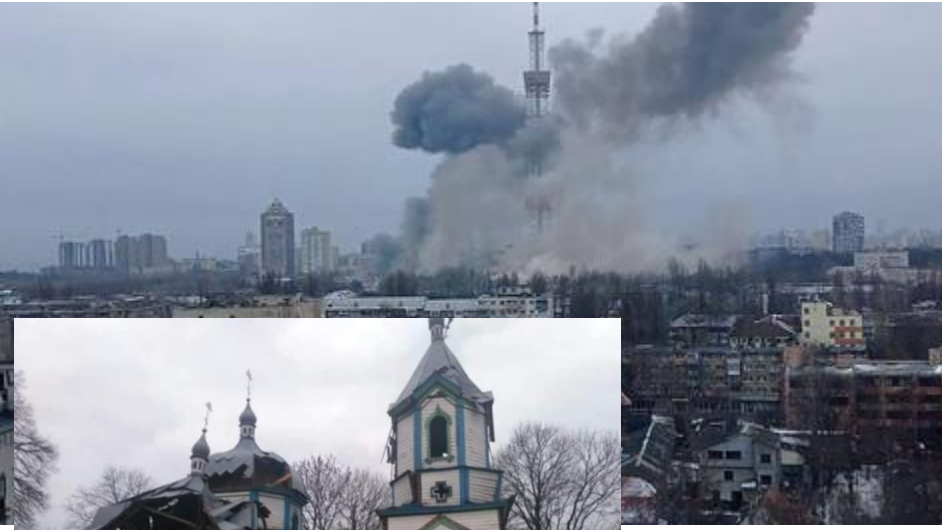

Reuters/NBC/The Guardian/Delfi.lv

Austrālija 2022
Eiropa 2021
Arnet.com
Skynews.com

ЛОО Українське товариство
охорони пам'яток історії та культури
<https://news.artnet.com/>
ICOMOS Ukraine

dokumenti

- The Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030
- Strategic Framework for UNESCO's Action on the Sustainable Preservation of Documentary Heritage through Disaster Risk Reduction and Management
- 1954.gada Hāgas Konvencija par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā (UNESCO) un 2 protokoli
- Konvencija par kultūras priekšmetu nelikumīgas ieviešanas, izvešanas un īpašumtiesību maiņas aizliegšanu un novēršanu (UNESCO)
- Konvencija par zagtajiem vai nelikumīgi izvestiem kultūras priekšmetiem (UNIDROIT)
- Eiropas Padomes Konvencija par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar kultūras vērtībām

Ko var darīt kultūras institūcijas?

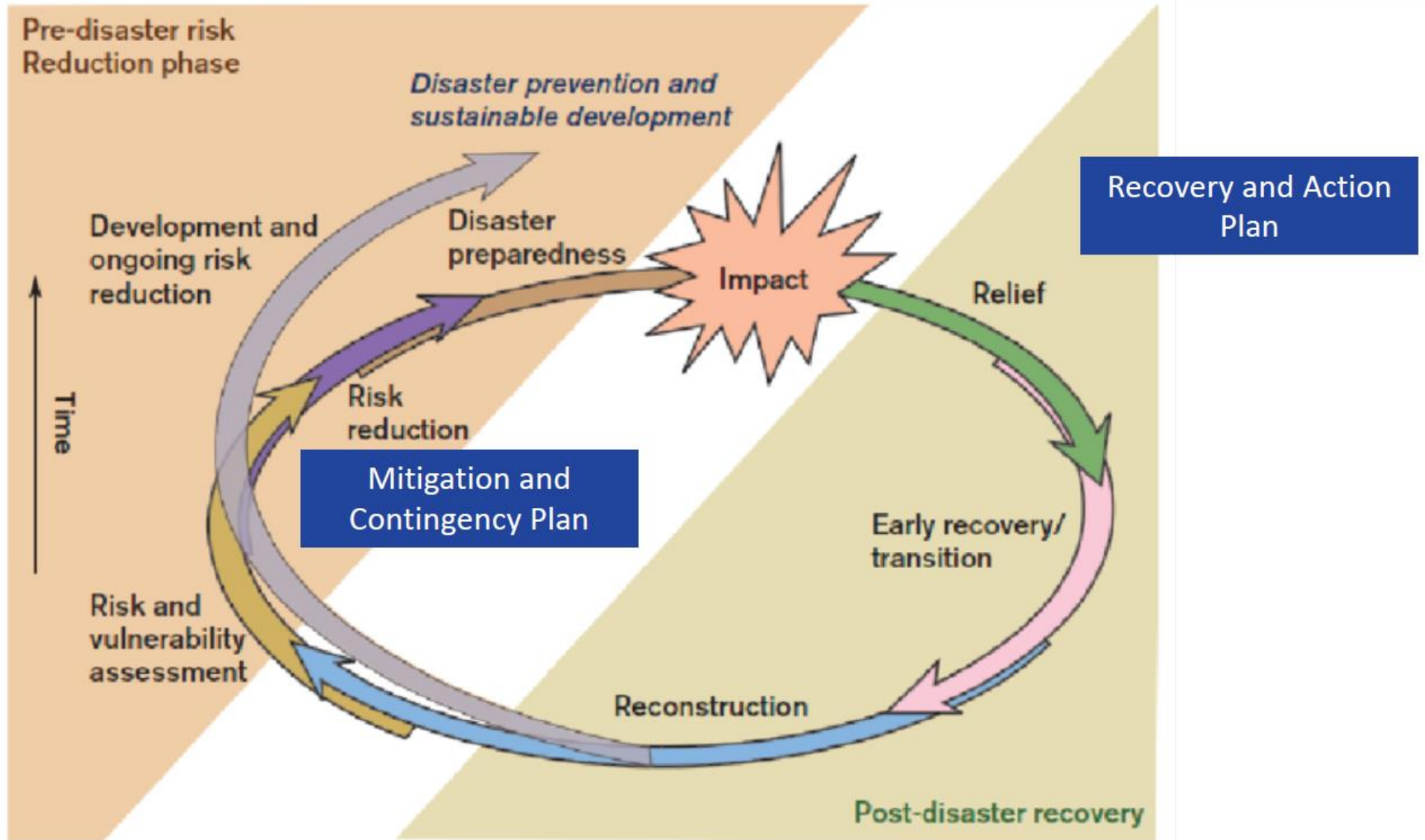
Identificēt apdraudējumu

Analizēt riskus

Izveidot risku scenārijus

Izstrādāt plānus krīzes situācijām

Uzraudzīt risku novēršanu vai mazināšanu

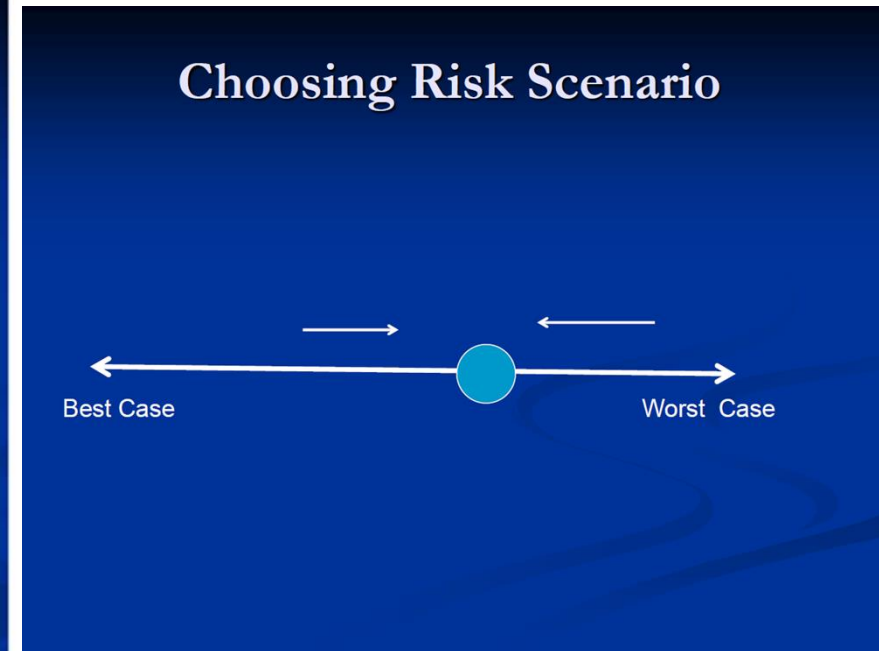
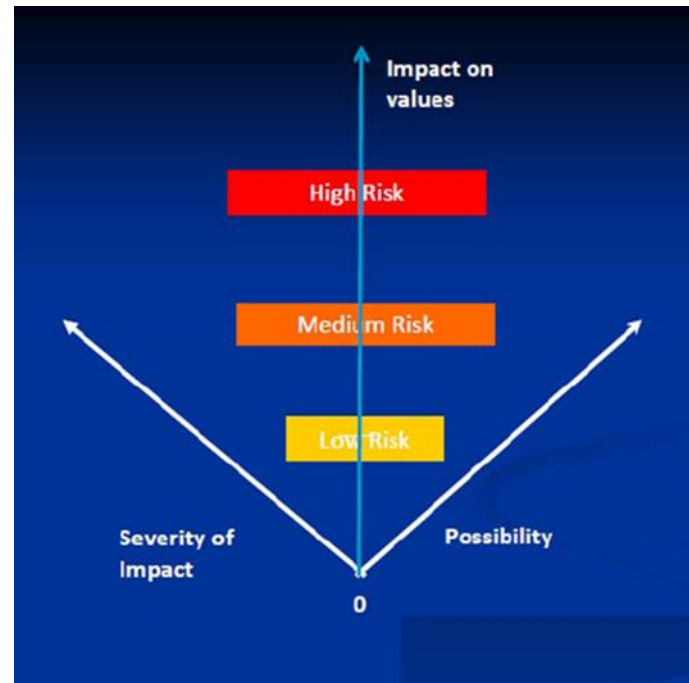
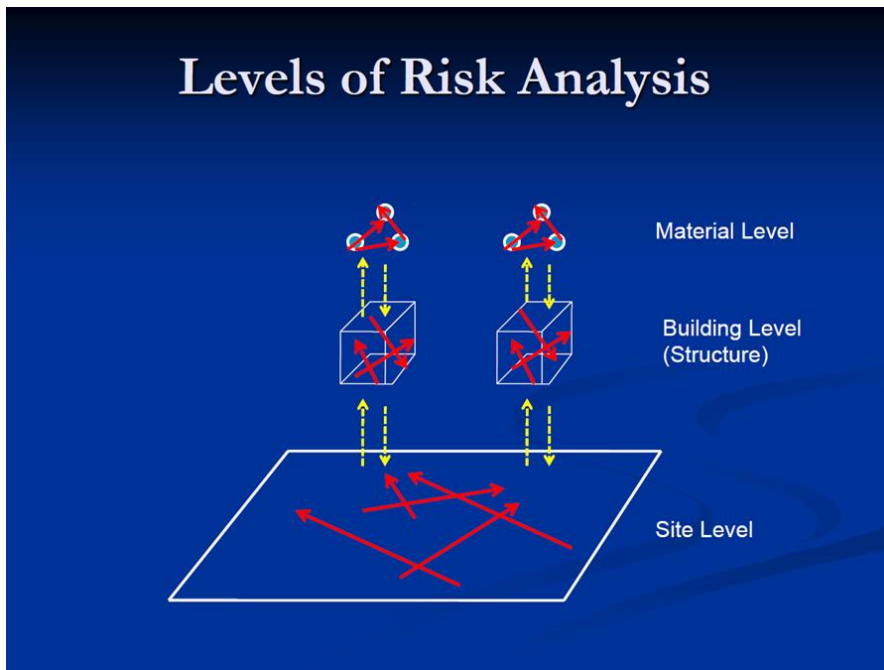
Soļi līdz plānam * ICCROM izstrādātie soļi

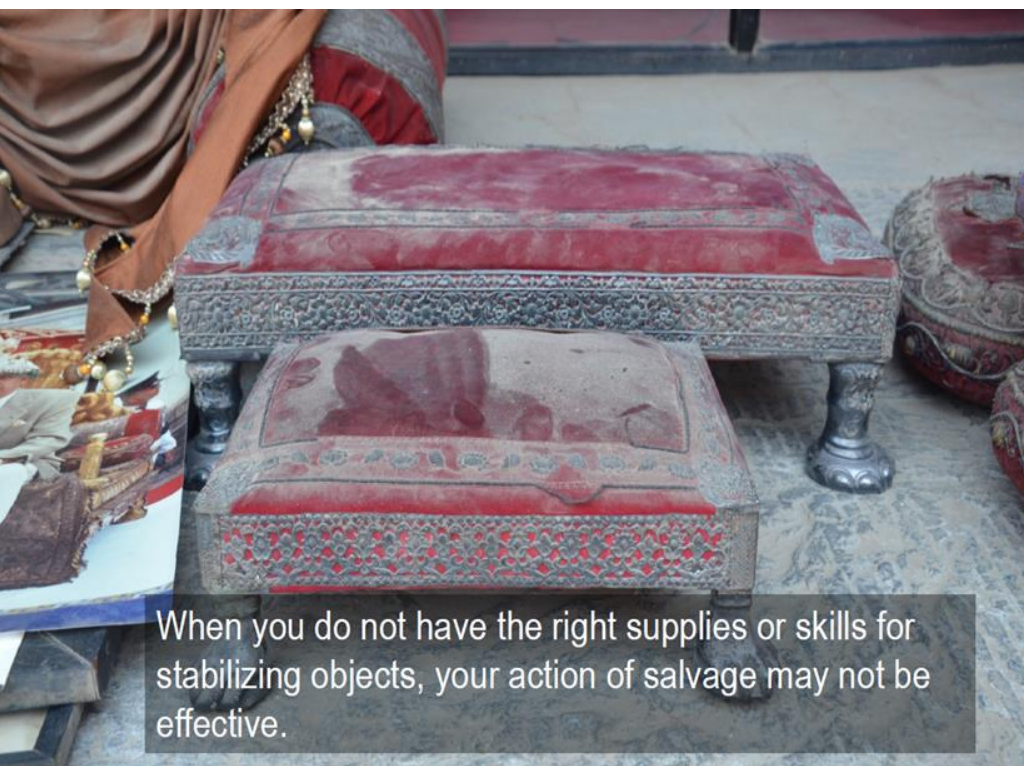
1. solis Konteksta izpratne
2. solis Katastrofu risku novērtēšana
3. solis Katastrofu riska samazināšanas stratēģiju noteikšana - gatavība un izvairīšanās
4. solis Iesaistīto dalībnieku un to spēju noteikšana
5. solis Seku mazināšanas īstenošana
6. solis Riska izskaidrošana pārējiem
7. solis Ārkārtas reaģēšana un pirmā palīdzība kultūras mantojumam
8. solis Agrīna atveseļošanās un riska seku samazināšana

Draudu definēšana

Risks = Draudi + Ievainojamība/Gatavība
Draudu varbūtība/ Draudu ietekme

When you do not have the right supplies or skills for stabilizing objects, your action of salvage may not be effective.

National Ethnographic Institute

In Haiti, after salvage objects were put into containers which were not sealed which resulted in a mold outbreak

PREPAREDNESS is:

The **knowledge and capacities** developed to effectively **anticipate, respond** to and **recover from the impacts** of likely, imminent or current disasters

Preparedness = an efficient and timely emergency response

Early warning systems

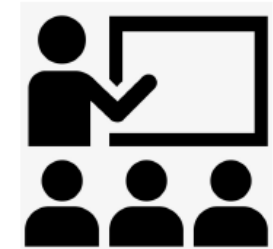
Contingency planning

Stockpiling of
equipment and supplies

Development of
arrangements for
coordination, evacuation
and public information

Associated training
and field exercises

- Ugunsgrēks izcēlās 2014.gada 23.maijā.
- Nākamās dienās pēc dzēšanas pirmie tika nekavējoties evakuēti samērcētie dokumenti, iesaistīti restauratori no *Harwell Document Restoration Service*

- Bīstamo apstākļu dēļ pieņemts lēmums evakuēt visu papīra dokumentu arhīvu – 2014.gada 3.jūnijā realizēta pilnīga krājuma evakuācija:
 - ✓ apm. 2000 kastes uz pagaidu vietu 50 m no bibliotēkas
 - ✓ pārvietošanai veidota cilvēku ķēde, iesaistot partnerus un brīvprātīgos
 - ✓ pēc tam pagaidu vietā organizēta dokumentu pāršķirošana, iesaistot papīra restauratorus no *the National Records of Scotland*

Piemērs – Glāzgovas Mākslas skolas arhīva un bibliotēkas ugunsgrēks 2014.gadā

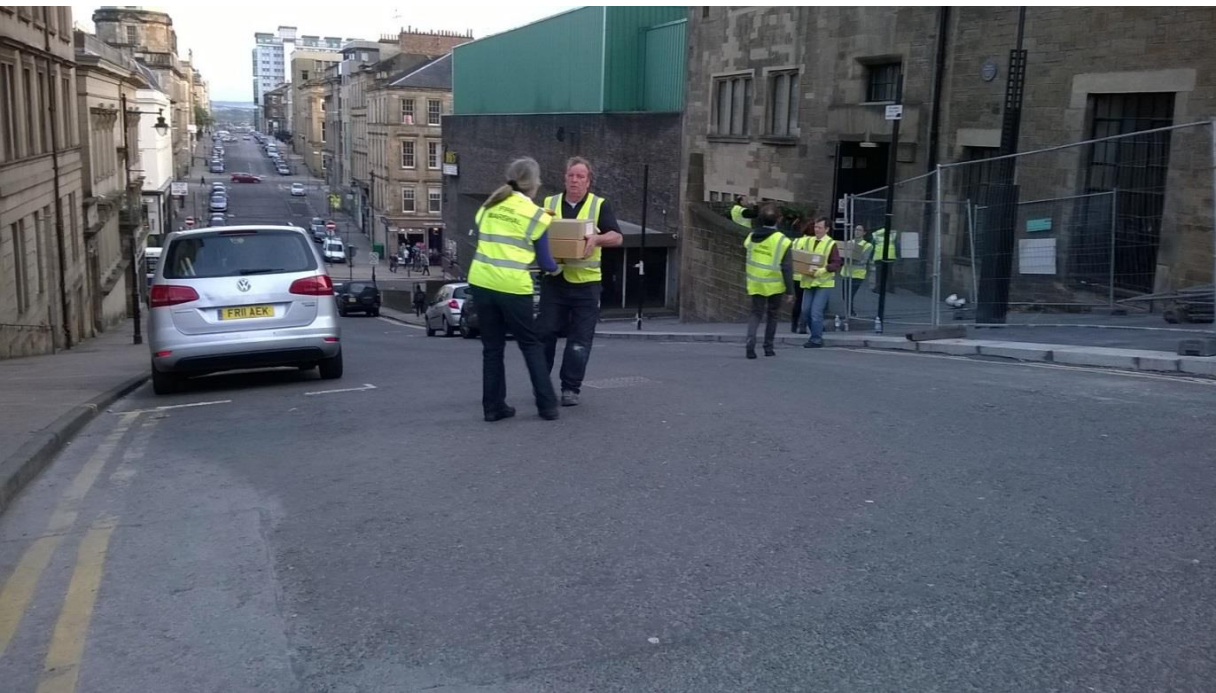

Foto: The Guardian, SNS Group Craig Watson/SNS Group

Cilvēku ķēde uz pagaidu vietu *McLellan Galleries* – plašas tukšas telpas
Piedalījās brīvprātīgie no:

- The National Galleries
- The University of Strathclyde
- The University of Glasgow
- Museum Galleries Scotland
- Dewar's Archive
- The National Records of Scotland
- Harwell Document Restoration Service

Avots:

<https://gsarchivesandcollections.wordpress.com/tag/glasgow-school-of-art-fire/>

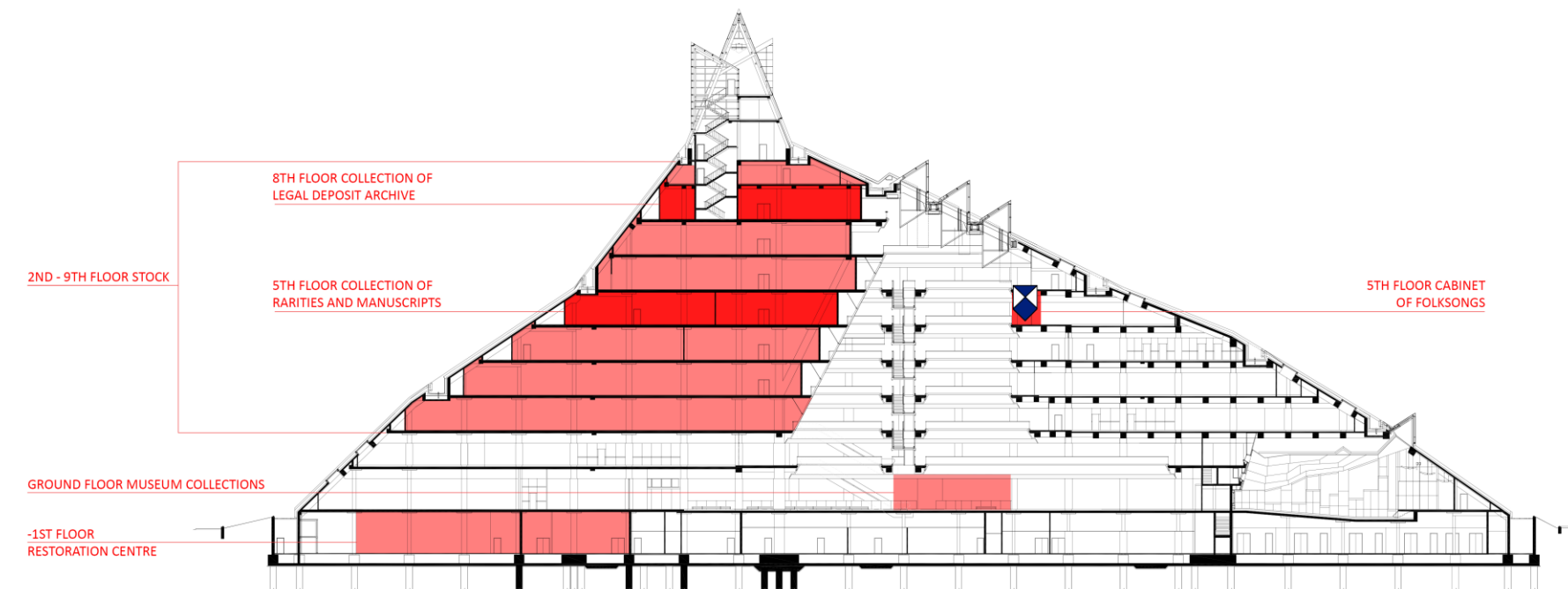
Nekavējoties uz restoratoru darbnīcu evakuētie dokumenti, kurus skāris ūdens – nolikti žāvēšanai

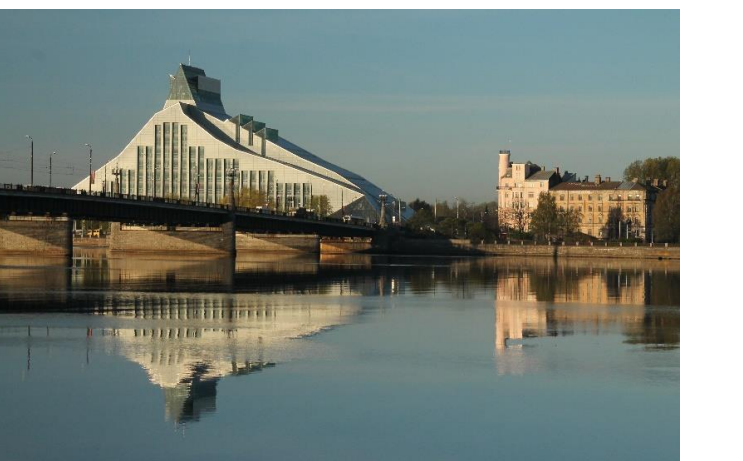
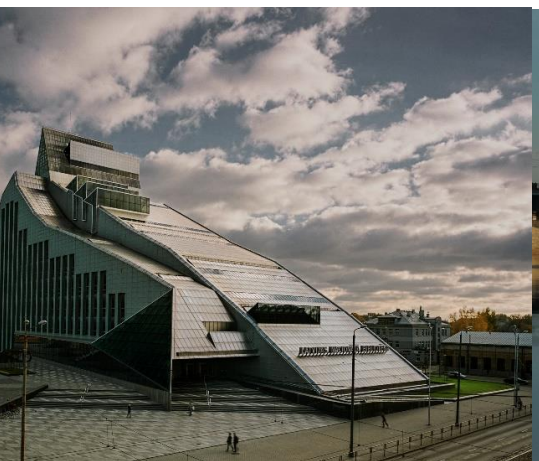
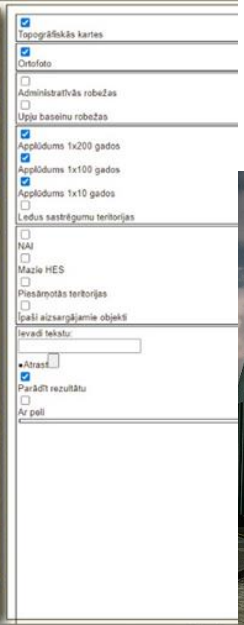
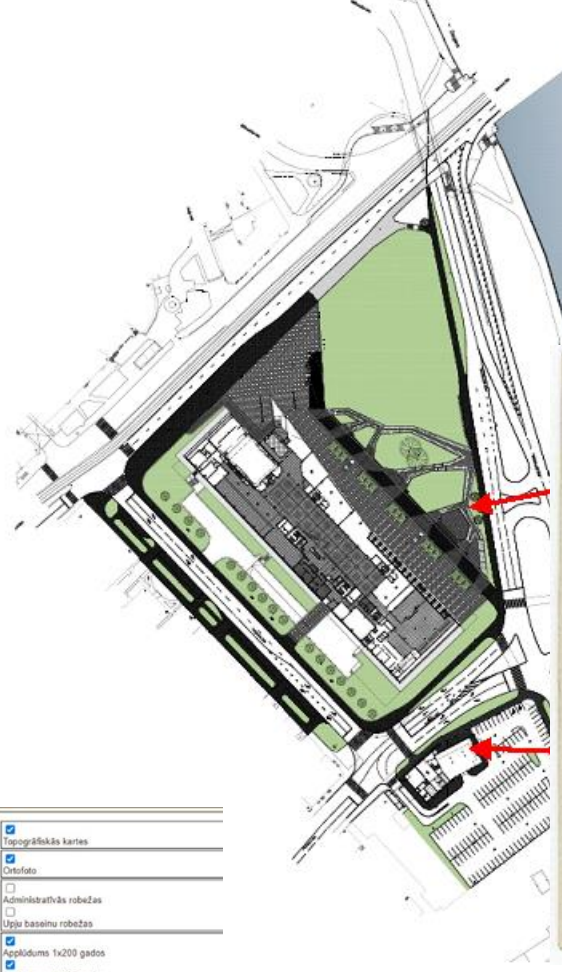
Evakuētie dokumenti pagaidu vietā, ko papīra restoratori no Skotijas Nacionālā arhīva ir sašķirojuši un iepakojuši dažādām atkopšanas metodēm.

Kultūras mantojuma atribūti

- 1) Kolekcija kā veselums– 4 miljoni vienību
- 2) Dainu skapis– UNESCO Pasaules atmiņas reģistrs
- 3) Retumu un rokrakstu kolekcija
- 4) Grāmatniecības muzeja kolekcija
- 5) Obligātā eksemplāra arhīvs
- 6) Ēka pati kā potenciālais kultūras piemineklis

DRAUDI	IESPĒJAMĪBA	IETEKME	KATASTR OFAS RISKS
Rīgas HES pārrāvuma izraisītie plūdi	1 (MAZINA - pastāv īpašas drošības sistēmas)	5 (iespēja – Inb applūdis līdz 2. stāvam)	Augsts
Stipru lietavu, ledus kušanas, vētru izraisīti plūdi (2. NEGADĪJUMS – ķīmiskās noplūdes, kas izraisījušas applūdušo laboratoriju)	3 (MAZINA - evakuācijas plāns kolekcijām)	4 (MAZINA - krātuves atrodas augšējos stāvos; PALIELINA - appludinātas kolekcijas apakšstāvā; papīrs kā trausls materiāls)	Augsts
Noplūdes	2 (MAZINA - brīdinājuma sistēma)	2 (MAZINA - droša mantojuma elementu atrašanās vieta, ĀSK)	Vidējs

Ugunsgrēks remonta darbu laikā	3 (MAZINA - īpaša darba uzraudzība, ugunsdrošības sistēma, sprinkleru sistēma)	4 (PALIELINA - neatjaunojamais mantojums pēc ugunspostījumiem)	Augsts
Ugunsgrēks no elektroierīcēm	2 (- "" -)	2 (MAZINA - lokāls)	Vidējs
Terorisms, vandālisms, bruņoti uzbrukumi// citas noziedzīgas darbības	2 (MAZINA - drošības sistēma)	3 (PALIELINA - kustamā mantojuma objekti ir ar monetāro vērtību; ēkas simboliskā nozīme)	Vidējs
Zādzības	1 (MAZINA - drošības sistēma, RFID)	2 (MAZINA – lokāla ietekme)	Zems
Pelējums un bionoārdīšanās (pārrautas mikroklimata sistēmas)	1 (MAZINA- Brīdinājuma sistēma mikroklimatam Ātrās reaģēšanas spēja)	2 (MAZINA - lokāli)	Zems

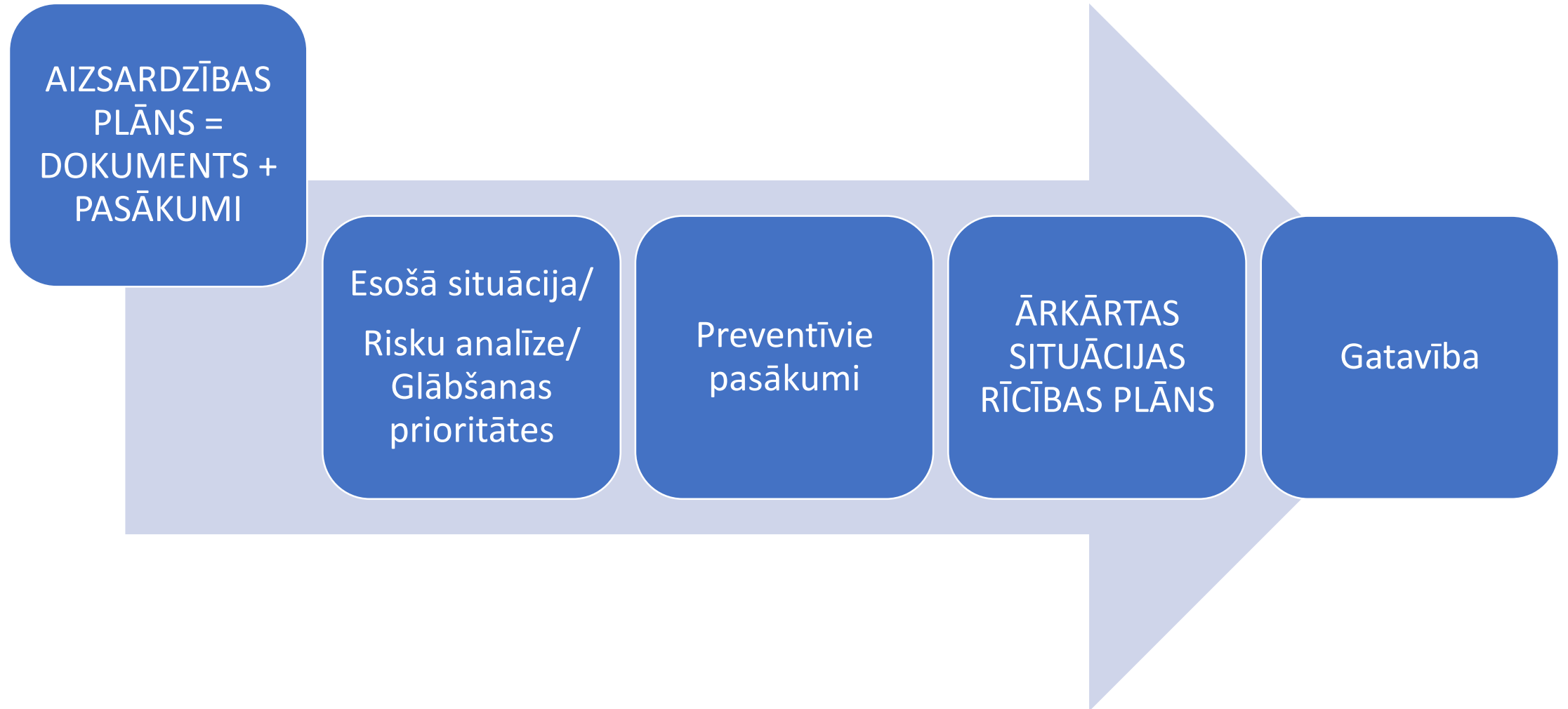
PASĀKUMI KATASTROFU NOVĒRŠANAI / seku mazināšanai

PASĀKUMS	MĒROGS	NO KĀ IZVAIRĪTOS	IESAISTĪTIE
Sadarbības tīklojums ārkārtas situāciju risināšanai starp kultūras mantojuma institūcijām	Nacionālā līmenī	Sagatavota atbilstoša reaģēšana ārkārtas situācijās Atbalsta mehānisms un finansējuma iespējas atkopšanās laikam	Kultūras ministrija, mantojuma institūcijas (muzeji, LNB, LNA, NKMP), pašvaldības, operatīvie dienesti, prof. NVO
Agrīnās brīdināšanas sistēmas, īpaši attiecībā uz nozīmīgiem kultūras objektiem	Pilsētas līmenī	Augstāka gatavības pakāpe reaģēšanai	Pašvaldības dienesti, kultūras mantojuma institūcijas
Krājuma glābšanas plāni	Ēku/ vietu līmenī	Samazina negatīvu seku ietekmi uz kolekcijām nelaiemes gadījumā	Iestāžu vadība, par drošību un krājumiem atbildīgie, restauratori/konservatori
Ārkārtas situāciju komanda un ārkārtas situāciju kastes	Vietas līmenis /krājuma/ kolekciju/ objektu līmenis	Nodrošina efektīvāku rīcību ārkārtas situācijās	Iestāžu vadība, par drošību un krājumiem atbildīgie / restauratori/konservatori

Plāna gatavošanā izmantotie resursi:

- Latvijas standarts LVS ISO 21110:2020 “Informācija un dokumentācija. Gatavība un reaģēšana ārkārtas situācijās”
- UNESCO rekomendācijas dokumentārā mantojuma saglabāšanai un pieejamības nodrošināšanai digitālajā laikmetā. Un šo rekomendāciju īstenošanas vadlīnijas.
- The Radenci Declaration on the Protection of Cultural Heritage in Emergencies and Exceptional Situations
- The Seoul Declaration on the Protection of Cultural Heritage in Emergency Situation
- Paraugi no Čehijas, Igaunijas, Šveices, Francijas, Skotijas

LNB krājuma aizsardzības plāns ārkārtas situācijās - plāna ieviešanas struktūra

1.SOLIS – PLĀNA 1.DAĻA

I Vispārīgi principi

II Esošā situācija

III Risku analīze

IV Glābšanas prioritāšu
noteikšana

Esam paveikuši

Atsevišķa darba
grupa

2.SOLIS – PLĀNA 2.DAĻA. GATAVĪBA – preventīvie pasākumi

I Ārkārtas komandas izveide

II Ikdienas preventīvo pasākumu definēšana
(piemēram, ārkārtas situāciju kastes visās krātuvēs)

IV Partneri.
Sadarbība ar glābējiem

III Finances un apdrošināšana

Ārkārtas situācijas komanda

Ārkārtas situācijas
galvenais pārvaldnieks

Krājuma glābšanas
koordinators

Sagādnieks un ēkas
pārvaldnieks ārkārtas
situācijā

IKT pārvaldnieks

Komunikācijas pārvaldnieks

Pakalpojumu turpināšanas/
nodrošināšanas pārvaldnieks

- **GATAVĪBA** – ārkārtas situācijas kastes un apmācīti darbinieki
- **REAGĒŠANA** – kontaktlapas, instrukcijas, inventārs
- **ATKOPŠANĀS** – jādomā par sadarbības tīklojumu, jāizvērtē budžeta rezerves

KRĀJUMA
GLĀBŠANAS PLĀNU
SASAISTĪT AR
IESTĀDES CIVILĀS
AIZSARDZĪBAS
PLĀNU !!!

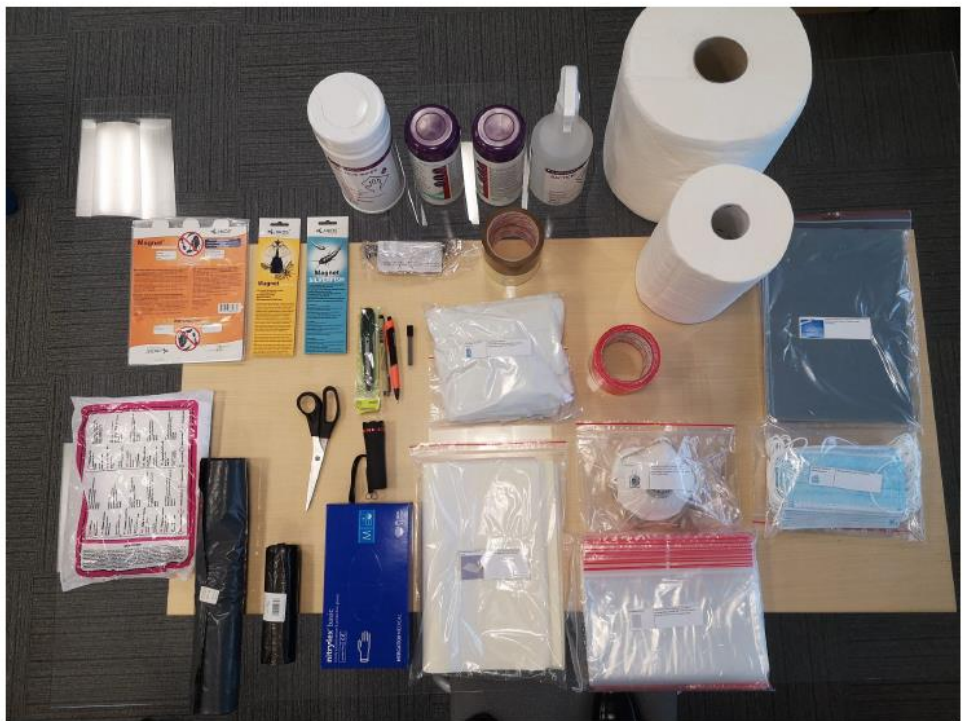
Covid-19 Support Fund
New grantee

L N B
LATVIJAS
NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA

**National Library of
Latvia**

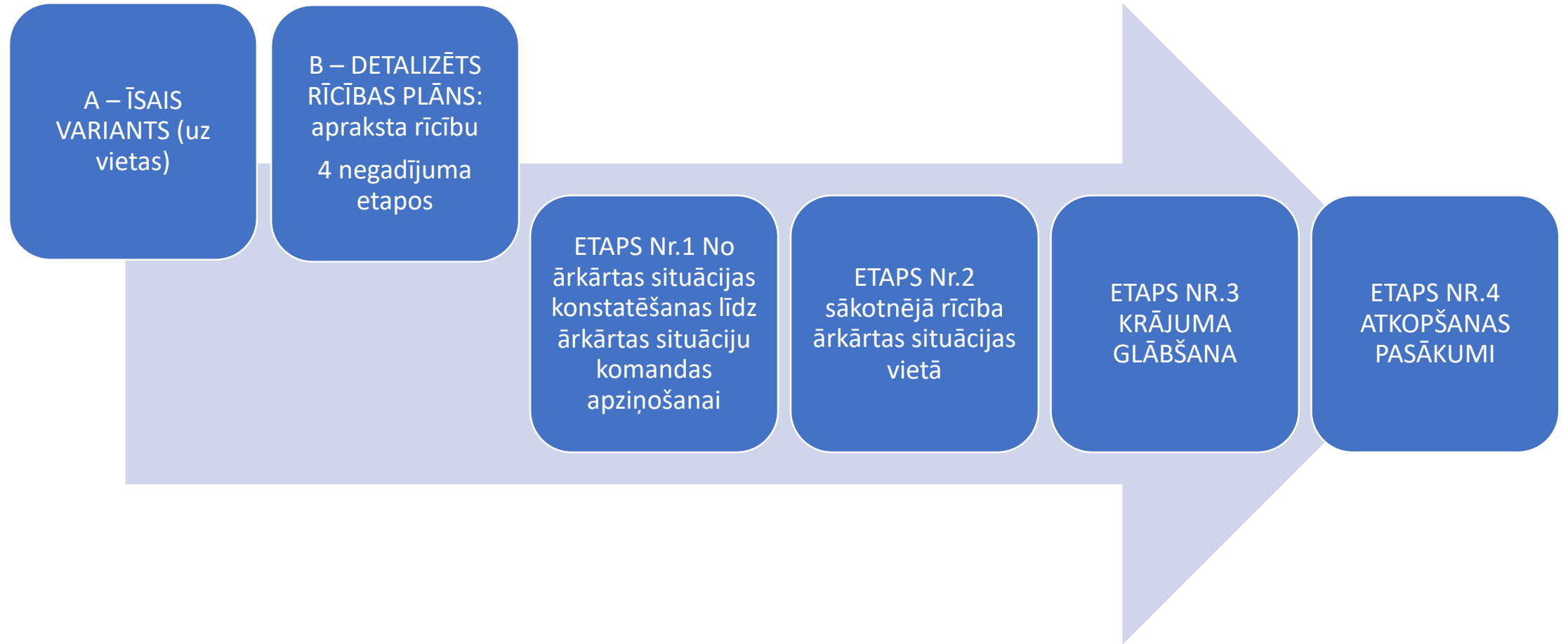
Veselība un
drošība
Pirmā reakcija
Pakošana
Pēcdarbi

Darbinieku mācības
2021.gadā – apmācīti
vairāk kā 200 LNB
darbinieki

3.SOLIS – PLĀNA 3.DAĻA = RĪCĪBAS PLĀNS

4.SOLIS – gatavība LNB

I Plāna testēšana

II Mācības darbiniekiem

III Plāna komunicēšana

IV Plāna monitorings/ aktualizēšana

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

International Centre for the Study of
the Preservation and Restoration of
Cultural Property

Endangered Heritage
Emergency Evacuation of Heritage Collections

Canadian
Conservation Institute

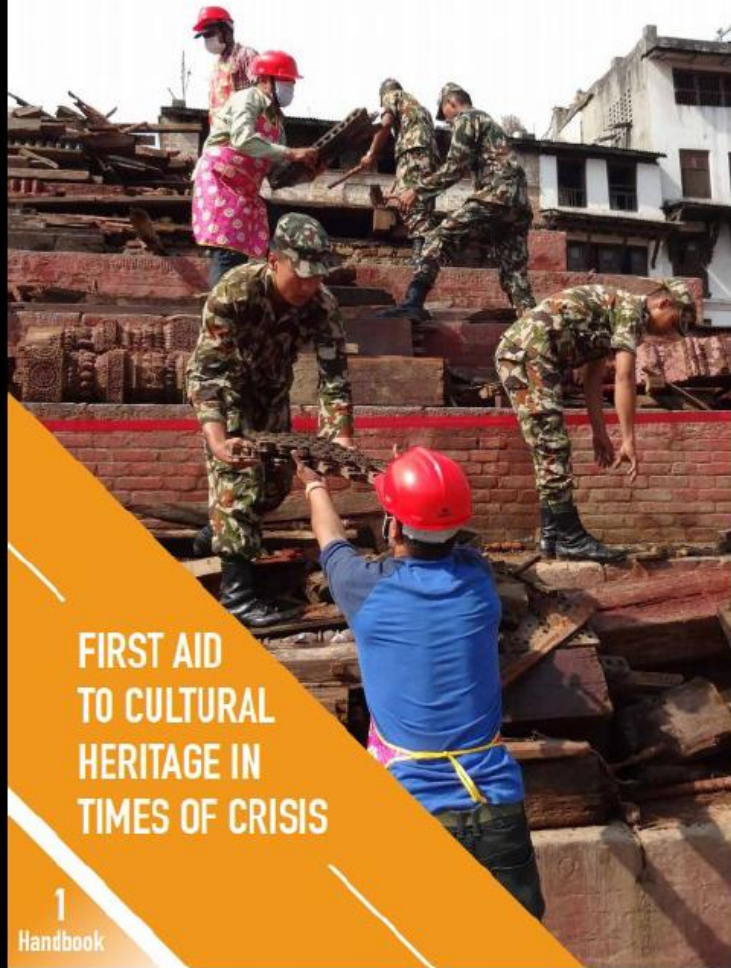
Institut canadien
de conservation

International Centre for the Study
of the Preservation and Restoration
of Cultural Property

A Guide to Risk Management
of Cultural Heritage

FIRST AID
TO CULTURAL
HERITAGE IN
TIMES OF CRISIS

1
Handbook

FIRST AID
TO CULTURAL
HERITAGE IN
TIMES OF CRISIS

2
Toolkit

Paldies par uzklausīšanu!

Droši rakstiet:

Katrīna Kukaine, LNB Attīstības departamenta direktore

katrina.kukaine@lnb.lv